

Ell Vahtramäe kaitses magistriväitekirja

31. märtsil kaitses Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õpetooli juures magistrikraadi Ell Vahtramäe. Väitekirja *Muinasjututüüp "Abistaja nimi" (AT 500) Eesti Rahvaluule Arhiivis* juhendaja oli Tiiu Jaago, oponent Risto Järv.

Muinasjututüüp *Abistaja nimi* (AT 500) on Euroopas, aga ka mujal laialt tuntud peamiselt vendade Grimmide kogumiku *Kinder- und Hausmärchen* vahendusel. Eri maade folkloristid on käsitlenud seda tüüpi nii eraldi monograafiates kui ka jutupärimuse eri aspekte käsitlevates uurimustes. Eestis on muinasjutt vähemtuntud ja seotud vendade Grimmide muinasjuttude tõlkeväljaannete levikuga. Eesti folkloristid pole *Abistaja nime* seni käsitlenud, küll on uuritud teisi vendade Grimmide muinasjutte ning konkreetse muinasjutuga samu motiive kasutavat muistendit tundmatust kirikuehitajast (S 83).

Arhiivitekstide põhjal on vaadeldud, mil määral ning millistel tingimustel adapteerub kirjanduslikust allikast pärit muinasjutt suulisesse pärimusse. Selleks on kombineeritult kasutatud erinevaid meetodeid. Allika- ja tekstikriitikat on kasutatud, et selgitada arhiiv-

Foto 1. Ell Vahtramäe esinemas folkloristide Karepa seminaril. Andres Kuperjanovi foto 2002.

<http://haldjas.folklore.ee/tagused/nr21/magister.pdf>

UUDISED

vitekstide seoseid trükiallikatega, samal viisil on tuvastatud üleskirjutajate või kogumise juhendajate panus tekstide kirjapanekutesse ja nende stiil. Võrdlev-ajaloolist meetodit on rakendatud muinasjutu leviku uurimiseks. Interpretatsioonimeetoditele tuginetakse muinasjuttude usundilise ja argielulise taustsüsteemi loomisel.

Tekstide fikseerimine on sõltuvuses kogumisaja folkloristlikest suundumustest ja teoreetilistest töökspidamistest. Kogumisajaloo problemaatikal peatutakse kahes esimeses peatükis: esimene neist annab rahvajuttude kogumise printsiipide ajaloolis-metoodilise ülevaate, teine muinasjututüübi *Abistaja nimi* arhiivikonteksti. Kolmandas peatükis vaadeldakse, kuidas trükitud väljaanded mõjutavad suulist jutupärimust. Neljandas peatükis kirjeldatakse muinasjutu suulisest levikust tingitud muutusi: redaktsioone, neist lähtuvaid eriarendusi, kontaminatsioone. Viendas peatükis analüüsitakse muinasjutu sotsiaalmajanduslikku ja usundilist konteksti. Lisatud on Eesti Rahvaluule Arhiivis leiduvate tekstide allikaviited ja autori kommentaarid muinasjututekstidele (seotus trükistega, teiste käsikirjaliste tekstidega, kontaminatsioonid jne), samuti levikukaardid ja kokkuvõtte tüübi tänapäevast tuntust kajastavast küsitlusest.

Fotod 2 ja 3. Õpetaja Rena Tõnnov-Lakeman lavastab igal aastal koos Tartu Waldorfpedagoogika Seminari tudengitega jõuludeks ühe muinasjutu. 1999. aastal oli selleks valitud "Abistaja nimi". R. Tõnnov-Lakemani sõnul ei teadnud lavastuses kaasalööjatest seda muinasjuttu varem mitte keegi. Lavastaja ise kuulis lugu esmakordselt oma hollandlasest abikaasalt. Fotodel on näidendi tegelased (paremalt): vaene mölder, tema tütar vaesena ning kuninga kaasana. Marionette juhib Rena Tõnnov-Lakeman. 2001. Ell Vahtramäe fotod.

UUDISED

Trükistes avaldatud jutud võivad saada suulise jutupärimuse osaks. Trükiste kättesaadavus ja populaarsus toetavad adaptsooni- protsessi. Muinasjututüüp *Abistaja nimi* oli Eestis raamatujutuna laiemalt tuntud, kuid suulisesse pärimusse liikus ta üksnes Kirde- ja Kagu-Eestis. Rahvapärasest esituses asendatakse loos võõrad elemendid oma traditsioonile vastavatega. Muinasjutus kajastatav olus- tik sarnanes 19. sajandi Eesti oludele, muinasjutu ideed kandvad usundilised kujutelmad olid aluseks paljudele Eestis levinud muis- tenditele.